

7-punten die de Wet op de Lijkbezorging beter maken

6 september 2023

Een uitvaartproces begint na een overlijden en kan veelal worden ingedeeld in drie fasen. Allereerst vindt de verzorging en opbaring van de overledene¹ plaats, ook wel de “postmortale zorg” genoemd. Vervolgens wordt de afscheidsceremonie vormgegeven, de “ceremoniële zorg”. En tenslotte is er de begrafenis of crematie.

Binnen de uitvaartbranche werken tal van professionals en vrijwilligers vanuit verschillende organisaties (klein of groot, bedrijf, vereniging of stichting) om samen al deze fasen van een uitvaart naar de wensen en keuzes van de overledene en de nabestaanden vorm te geven. Belangrijk, want een goed afscheid draagt bij aan de rouwbeleving. De Wet op de Lijkbezorging vormt hierbij het wettelijk kader.

Veel gaat er goed in de branche. Sommige dingen kunnen beter. Daar werken uitvaartorganisaties zelf aan, maar ook de diverse branche- en beroepsorganisaties die elk een onderdeel van de uitvaartketen vertegenwoordigen. Naast al onze eigen initiatieven en inzet is in sommige gevallen ondersteuning vanuit wetgeving noodzakelijk om een goede uitvoering van onze maatschappelijk taak te borgen. Daarom pleiten wij vanuit Uitvaartorganisaties Nederland, het samenwerkingsverband van de diverse branche- en beroepsorganisaties in de uitvaartsector voor de volgende zeven aanpassingen in de Wet op de Lijkbezorging:

1. Maak invasieve handelingen aan een overleden lichaam voorbehouden handelingen

Net als de lijkbezorging moet ons inziens ook de zorg voor het overleden lichaam veilig, waardig en duurzaam plaatsvinden. Daarom dienen in ieder geval aan invasieve handelingen bij de overledene, zoals het verwijderen van een pacemaker, een buikpunctie, het hechten (van bijvoorbeeld de mond) en het toepassen van thanatopraxie, wettelijke eisen te worden gesteld. Deze handelingen hebben impact op het lichaam, op de nabestaanden, op uitvaartmedewerkers/zorgverleners en dragen gezondheidsrisico's met zich mee. Deze eisen moeten zowel de vakbekwaamheid van degenen die de invasieve handelingen uitvoeren omvatten alsmede de richtlijnen voor de uitvoering ervan. Verder moeten invasieve handelingen alleen zijn toegestaan na expliciete instemming van de opdrachtgever van de uitvaart. Bij mogelijk wettelijk verplichte invasieve ingrepen moet de opdrachtgever van de uitvaart vooraf geïnformeerd worden.

2. Maak aansluiting bij een door de overheid erkende geschilleninstantie verplicht voor ondernemers in de uitvaartbranche

In veel gevallen moeten consumenten overeenkomsten met ondernemers in de uitvaartbranche sluiten onder tijdsdruk en moeilijke omstandigheden. Dit rechtvaardigt extra consumentenbescherming in de vorm van laagdrempelige geschillenbeslechting. Wij pleiten er daarom voor dat ondernemers in de uitvaartbranche wettelijk verplicht worden zich aan te sluiten bij een door de overheid erkende geschilleninstantie. Op die manier is de toegang tot een bindend adviesprocedure, maar ook de uitvoering van het bindend advies voor alle consumenten geborgd.

¹ Waar in dit document gesproken wordt over ‘overledene’, kan ook ‘dodgeborene’ gelezen worden.

3. **Zorg dat de inzet van nieuwe vormen van lijkbezorging niet onnodig wordt vertraagd**

Nu zijn alle vormen van lijkbezorging expliciet opgenomen in de Wet op de Lijkbezorging. Nieuwe vormen van lijkbezorging zijn pas toegestaan op het moment dat deze met naam en toenaam zijn opgenomen in deze wet. Wetswijzigingen gaan in een langzamer tempo dan innovaties op het gebied van lijkbezorging. Een periode van tien jaar voor een wetwijziging is niet ongebruikelijk. De inzet van nieuwe vormen van lijkbezorging wordt daardoor steeds onnodig vertraagd, ook al scoren deze nieuwe vormen goed op de eisen in het Toetsingskader van de Gezondheidsraad, te weten: veiligheid, waardigheid en duurzaamheid. Maak het daarom mogelijk om met behoud van zorgvuldigheid nieuwe goedgekeurde vormen van lijkbezorging snel toe te kunnen staan. Neem daarbij ook op aan welke voorwaarden in de praktijk voldaan moet worden voor veilige, waardige en duurzame toepassing.

4. **Maak het melden van medische risico's na overlijden verplicht**

Medische risico's na overlijden, zoals besmettelijke ziekten en nucleaire geneeskundige behandelingen, worden niet standaard gemeld aan uitvaartprofessionals, uitvaartvrijwilligers en nabestaanden. De verantwoordelijkheid voor het verstrekken van deze informatie ligt nu bij nabestaanden. Behandelende zorgprofessionals, zoals bijvoorbeeld de schouwarts, zouden nabestaanden, uitvaartprofessionals en uitvaartvrijwilligers verplicht moeten informeren welke risico's per overledene aanwezig zijn.

5. **Maak het opzettelijk schade toebrengen aan het lichaam van een overledene strafbaar**

Schennis van het lichaam van de overledene zorgt voor grote emotionele schade bij de nabestaanden, verstoring van de rouw en maatschappelijke verontwaardiging. Het Nederlandse recht kent echter geen overkoepelend verbod op lijkschennis en geen expliciet verbod op commercialisering van het lijk. Deze twee zaken moeten ons inziens wettelijk geregeld worden.

6. **Behoud minimaal twee weken als bewaartermijn van de as**

De asbestemming is vaak het laatste, tastbare ritueel van het afscheidproces. In de praktijk ervaren we dat nabestaanden tijd nodig hebben om over de bestemming na te denken of om tot overeenstemming te komen over de asbestemming. En in die gevallen waarbij niet alle nabestaanden in eerste instantie op de hoogte zijn gesteld van het overlijden, vergroot de bewaartermijn de kans dat niet-ingelichte nabestaanden voor de asbestemming op de hoogte zijn van het overlijden.

7. **Pas de vereisten rond de grondwaterstand aan voor natuurbegraafplaatsen**

Voor nieuwe natuurbegraafplaatsen geldt nu dezelfde grondwatereis als voor nieuwe reguliere begraafplaatsen. Achtergrond van deze eis is dat bij een hoge waterstand een lichaam minder goed vergaat wat ruimen van een graf bemoeilijkt. Bij natuurbegraafplaatsen wordt niet geruimd. Een dergelijke waterstandeis dient dus geen doel, maar belemmert wel de aanleg van natuurbegraafplaatsen en mogelijk ook van andere typen begraafplaatsen die niet ruimen.

Uitvaartorganisaties Nederland is het samenwerkingsverband van de volgende branche- en beroepsverenigingen:

Branchevereniging voor echte natuurbegraafplaatsen in Nederland

Brana vertegenwoordigt 19 van de 25 natuurbegraafplaatsen in Nederland. De doelstellingen van echte natuurbegraafplaatsen en de vereniging zijn gericht op verbetering van de natuur met eeuwigdurende grafrust en natuurbeheer door een gecertificeerd natuurbeheerder.

Branchevereniging Gecertificeerde Nederlandse Uitvaartondernemingen

BGNU is de ondernemersvereniging van kleine, middelgrote en grote uitvaartbedrijven in Nederland. In het belang van consumenten en bedrijven zet BGNU zich in voor kwaliteit in de uitvaartzorg. Tezamen verzorgen de leden van BGNU 43% van alle uitvaarten in Nederland.

Federatie Begrafenisinstellingen zonder winst oogmerk

De FKB is ooit begonnen als belangenbehartiger van katholieke uitvaartverenigingen, maar is in de loop van de jaren geëvalueerd tot een belangenorganisatie van uitvaartverenigingen van diverse gezindten. De federatie telt 65 aangesloten verenigingen verspreid over het hele land.

LBvR | Landelijke Beroepsvereniging van Ritueelbegeleiders

Landelijke Beroepsvereniging van Ritueelbegeleiders

De LBvR geeft vanuit samenwerking en verwantschap het beroep ritueel begeleiden bij bijzondere levensmomenten landelijke bekendheid en status door middel van kwaliteitsbevordering, kennisdeling en voorlichting.

Landelijke Vereniging van Crematoria

Landelijke Vereniging van Crematoria

De LVC ontwikkelt gezamenlijk beleid en vertegenwoordigt de crematoria in Nederland richting overheid, pers, consumenten en andere belanghebbenden. Bij de LVC zijn 108 crematoria in Nederland aangesloten.

Branchevereniging voor uitvaartorganisaties zonder winst oogmerk

Nardus is de branchevereniging en belangenbehartiger van uitvaartorganisaties zonder winst oogmerk met oog voor de verschillende opvattingen en culturen in onze samenleving. Zo'n 420.000 landgenoten zijn lid van de bij Nardus aangesloten uitvaartverenigingen.

Netwerk Uitvaartvernieuwers

Het NU, Netwerk Uitvaartvernieuwers, is een netwerk voor mensen die werkzaam zijn in de uitvaartbranche en die zich herkennen in de term 'vernieuwend'. Het NU vertegenwoordigt uitvaartbegeleiders en leveranciers veelal (werkzaam bij) kleine ondernemingen, en vertolkt binnen de branche de stem van de kleine onafhankelijke ondernemers.

Nederlands Instituut voor Thanatopraxie

Het Nederlands Instituut voor Thanatopraxie (NIT) vertegenwoordigt (een deel van de) thanatopracteurs in Nederland en is belangenbehartiger en informatieverstrekker voor nabestaanden, uitvaartverzorgers, overheden en anderen. Het is tevens een exameninstituut waarbij het NIT zorg draagt voor de registratie van gecertificeerde thanatopracteurs.

Brancheorganisatie voor Postmortale Zorg

De BOPMZ is de overkoepelende organisatie voor alle professionals die zich bezighouden met de zorg aan het lichaam na overlijden. Deze diverse groep professionals omvat mortuariumbeheerders, uitvaartverzorgers, transporteurs en zelfstandige specialisten die deze zorg verlenen, thanatopracteurs, donatie-instellingen en pathologen.

Vereniging Toeleveranciers Uitvaartbranche

De VTU verenigt de diverse bedrijven die leveren aan onder meer uitvaartverzorgers, begraafplaatsen, crematoria en mortuaria. De leden variëren van bloemisten, kistenmakers, rouwvervoerders tot audiovisuele leveranciers en media, van fotografen, softwareontwikkelaars, drukkers, sieradenmakers tot inrichters en dienstverleners. Tezamen verzorgen de leden meer dan 90% van de toeleveranties aan de uitvaart in Nederland.